

(особливо механізм перерахунку податку наприкінці податкового року) та призводить до збільшення затрат як з боку підприємства, так і з боку держави.

Податок на майно підприємств рекомендовано впровадити місцевим податком та суми від його надходжень у розмірі 100% зараховувати у місцеві бюджети. Граничну ставку податку необхідно встановлювати на державному рівні: пропонується у розмірі 2 – 3% для українських підприємств та відповідно 4 – 5% для іноземних. Така диференціація ставок, на думку авторів, буде захищати національного товаровиробника шляхом установа меншого податкового тягара на нього.

Ставки необхідно диференціювати за наступними критеріями:

1) залежно від національної належності підприємства. Для підтримки національних підприємств та їх захисту від конкуренції з боку іноземних підприємств пропонується для останніх встановити ставку у подвійному розмірі від базової ставки податку в даному регіоні. Це встановить пільговий режим оподаткування для національних організацій та надає можливість частину прибутку реінвестувати у виробництво. Також завдяки підвищенню ставки для іноземних підприємств у місцеві бюджети будуть зростати податкові надходження;

2) залежно від місцезнаходження підприємства. Для згладжування економічної нерівності між містом та областю, яка у більшості випадків є відсталою порівняно з містом, пропонується встановлення пільгового податкового режиму для області. Розмір ставки для неї повинен складати 50 – 80% від ставки податку відповідного обласного центру. Через те що ставка податку встановлюватиметься регіональними органами влади, то в економічно відсталіших регіонах країни ставка податку справедливо повинна знаходитися на нижчому рівні. Диференціація розміру ставки податку залежно від регіону буде впливати на перерозподіл капіталу. Так, нові підприємства з метою законної мінімізації податкових зобов'язань можуть будувати виробництво в економічно нерозвинених регіонах країни, за межами міста. Цей шлях допоможе вирішити такі важливі питання, як зменшення безробіття у області, зменшення екологічного навантаження на міста та вирівнювання економічного стану;

3) залежно від характеру діяльності. Має на меті стимулювання пріоритетних напрямів діяльності в Україні. Так, диференціювавши ставки податку на майно підприємств залежно від виду діяльності, можна скласти більш вигідні умови для таких стратегічно важливих галузей народного господарства, як важке машинобудівництво, наукоємні галузі та ін. Цим шляхом буде досягнуто розвиток окремих галузей народного господарства завдяки залишку більшої частини чистого прибутку для подальшого інвестування коштів у виробництво.

Якщо майно підприємства знаходиться в різних регіонах України, податок сплачується окремо до бюджету кожного регіону згідно зі встановленими ставками в розмірі фактичного місцезнаходження майна.

Безсумнівно, що впровадження цього податку викличе негативне ставлення до нього як до зайвого податкового тягара, але економічний ефект від податку на майно буде вищим – будуть досягнуті цілі впровадження: бюджети регіонів забезпечаться стабільними джерелами для фінансування бюджетних витрат; створяться стимули звільнення від зайвого, не приймаючого участі у господарській діяльності майна для підприємств і організацій; буде значною мірою стимулюватися ефективне використання майна підприємств. Податок на нерухомість буде потрібний як альтернатива деяким іншим податкам, наприклад, у випадку зменшення надходжень від податку на прибуток через зниження його ставки.

Введення податку на нерухомість доцільно також розглядати в контексті інтеграції України в Євросоюз. Для реалізації задекларованої економічної та політичної інтеграції нашої країни в ЄС повинна бути створена податкова та правова система, сумісна із західноєвропейською, яка б функціонувала з нею в єдиній системі [3].

Подальші дослідження та рекомендації стосовно впровадження податку на майно підприємств в Україні доцільно

розглядати, насамперед, з визначення методу оцінки нерухомості, і лише потім визначати такі елементи податку, як ставка, платники податку, об'єкт оподаткування та податковий період.

Література: 1. Закон України "Про систему оподаткування" від 25.06.1991 // Основи податкового законодавства. Зб. основних законодавчих актів / Укл. Ю. Б. Іванов, Л. М. Карпов. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. – 312 с. 2. Постанова Кабінету Міністрів України "Концепція реформування податкової системи України" №56-р від 19.02.2007 // <http://www.minfin.gov.ua>. 3. Проект Закону України "Про податок на нерухоме майно (нерухомість)" від 26.09.2005 р. // <http://www.rada.gov.ua>. 4. Бичков С. Новини. Пропозиції щодо введення податку на майно підприємств / С. Бичков, В. Стретович // <http://www.bychkov.net/press/news/?id=133>. 5. Налоговый кодекс Российской Федерации. Ч. 1, 2. – М.: Омега-Л, 2006. – 682 с. 6. Корниюк О. Налогообложение недвижимости: новые подходы // Бухгалтерия. – 2006. – №7. – С. 57 – 58. 7. Пансков В. Г. Налоги и налогообложение в РФ. – М.: Изд. "МЦФЭР", 2002. – 424 с. 8. Кислов А. П. Налог на имущество организаций // Документы и комментарии для бухгалтера и юриста. – 2003. – №22. – С. 32 – 36. 9. Лыкова Л. Н. Налоги и налогообложение в России – М.: БЕК, 2002. – 384 с. 10. Сорокин А. В. Налог на имущество предприятий: основные направления его совершенствования, а также отдельные вопросы исчисления в 2002 году // Налоговый вестник. – 2002. – №7. – С. 25 – 34. 11. Рибнікова Г. І. Роль та функції податку на нерухомість в Україні / Г. І. Рибнікова, Ю. М. Карасьова // Наукові праці Донецького НТУ. – 2002. – №53. – С. 120 – 125. 12. Калінюк Н. Податок на нерухомість – джерело бюджетних доходів // Вісник Української академії державного управління при Президенті України. – 2003. – №1. – С. 141 – 150. 13. Сиренко Н. Налог на недвижимость не за горами. В каком виде его ожидать // <http://www.times.liga.net>. 14. Кириленко О. Проблеми оподаткування власності // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2001. – №12. – С. 69 – 73.

Стаття надійшла до редакції
01.04.2008 р.

УДК 658.030.1

Гриньова М. А.

КІЛЬКІСНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА РЕЗУЛЬТАТИ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

In the article the urgent issues of innovation potentials estimation and using are investigated. The conception of enterprises potentials' connection, which means estimate of enterprise activity according to its elements, is considered.

Одним із важливих шляхів підйому економіки нашої країни є розвиток інноваційної діяльності.

Об'єктивна необхідність інноваційного розвитку економіки України була обґрунтована М. Туган-Барановським, який вважав, що зростання благополуччя населення не можливе без інноваційної спрямованості економічних реформ, які здійснюються [1]. Проблема дослідження інноваційного

розвитку присвячені роботи Б. Санто [2], Й. Шумпетера [2] Н. Чухрай [4]. У своїх роботах ці вчені досліджували проблеми інноваційного розвитку підприємств, але не повністю досліджуваними залишаються питання визначення впливу діяльності підприємств певної галузі промисловості, а саме машинобудування, на результати їхньої діяльності. Машинобудування є основою розвитку всіх галузей економіки, оскільки забезпечує їх засобами виробництва – активною частиною основних виробничих фондів.

У цих умовах особливої актуальності набуває забезпечення інноваційного розвитку саме підприємств машинобудування, що пов'язано з обмеженістю всіх видів ресурсів та недостатністю власних фінансових коштів. Це обумовлює необхідність визначення впливу інноваційної діяльності підприємств машинобудування на результати їхнього функціонування.

З вирішенням цієї проблеми пов'язана мета даної статті, в якій передбачено оцінити результати проведеної кількісної оцінки та визначити основні тенденції використання економічних ресурсів на підприємствах машинобудування з урахуванням інноваційної спрямованості їх діяльності.

Оцінка ефективного функціонування підприємства на основі використання його інноваційного потенціалу є необхідною у зв'язку з можливістю визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку, яке доцільно здійснювати із застосуванням методів економіко-математичного моделювання. Саме економіко-математичні моделі завдяки притаманним їм особливостям дають можливість підприємствам виявляти ефективні напрями розвитку і подальшого функціонування. Одним із таких дієвих методів є факторний аналіз, який становить один із методів багатовимірної статистичного аналізу і дозволяє знижувати розмірність багатовимірної ознаки, яка досліджується.

З метою визначення основних тенденцій використання економічних ресурсів підприємства, в тому числі з урахуванням інноваційних здобутків та можливостей на першому етапі факторного аналізу, необхідно обґрунтувати відповідну систему показників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники, що характеризують тенденції використання економічних ресурсів з урахуванням інноваційних здобутків і можливостей інновацій на підприємствах машинобудування

№ з/п	Показник	Позначення показника
1	2	3
	1. Незалежні змінні	
	1.1. Фінансові показники	
1	Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	X1
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	X2
3	Чиста рентабельність продажів	X3
	1.2. Показник майнового стану	
4	Коефіцієнт оновлення основних фондів	X4
	1.3. Показники використання трудових ресурсів	
5	Питома вага працівників, навчених новим професіям	X5
6	Питома вага працівників, що виконують науково-технічну роботу	X6
	1.4. Показники інвестиційно-інноваційної діяльності	
7	Питома вага інвестицій на інновації в загальному обсязі інвестицій в основний капітал	X7
8	Питома вага довгострокових інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації	X8
9	Питома вага власних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації	X9
10	Питома вага витрат на дослідження і розробки (без амортизації) в загальному обсязі витрат на інновації	X10

Закінчення табл. 1

1	2	3
11	Питома вага витрат на машини, устаткування, інструменти, інші основні фонди і капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій в загальному обсязі витрат на інновації	X11
	2. Залежні змінні	
1	Питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої продукції	Y1
2	Рентабельність сукупного капіталу	Y2

Проведення факторного аналізу здійснено на основі даних форм статистичної звітності десяти підприємств машинобудування (табл. 2) за період з 2002 по 2006 роки.

Таблиця 2

Підприємства машинобудування, що аналізуються

№з/п	Підприємство
1	ДП "Електроважмаш"
2	ВАТ "Укрелектромаш"
3	ЗАТ "Південкабель"
4	ВАТ "Гідропривід"
5	ВАТ "Завод ім. Фрунзе"
6	ВАТ "Автрамат"
7	ЗАТ "Лозівський завод "Трактородеталь"
8	АТЗТ "Харківський завод електромонтажних виробів"
9	ВАТ "ХТЗ ім. Орджонікідзе"
10	ВАТ "Турбоатом"

У процесі проведення факторного аналізу всю сукупність показників побудовано у вигляді матриці, рядки якої становлять досліджувані показники, а стовпчики – показники, що характеризують результати функціонування підприємства.

Аналіз отриманої матриці свідчить про мультиколінеарність, що не дає можливості встановлювати вплив кожного окремого показника на ознаку, яку слід вважати такою, що впливає на результат. Крім того, окремі показники знаходяться в причинно-наслідковому зв'язку, що сприяє виникненню некоректних кореляційних залежностей [3].

Кількісну оцінку впливу результатів використання економічних ресурсів інноваційного розвитку підприємства здійснено з використанням факторного аналізу за типом факторизації CLASSICAL, який базується на застосуванні стандартизованої моделі факторного аналізу зі взаємно ортогональними загальними чинниками та залишками, які не корелюються [2]. Така модель має вигляд:

$$X_i = \sum_{j=1}^m \alpha_{ij} \times f_j + \varepsilon_i,$$

де X_i – i -та багатовимірна ознака, що досліджується;

m – кількість чинників;

α_{ij} – навантаження i -ї змінної на j -й чинник;

f_j – j -й чинник;

ε_i – випадкова величина i -ї змінної.

При застосуванні факторного аналізу фактори, що сформовані, слід розглядати як певні напрями використання економічних ресурсів і інноваційного розвитку підприємства. Значення таких факторів становлять ступінь важливості певного напрямку у процесі змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, що здійснює інноваційну діяльність.

При проведенні факторного аналізу використовується лінійна нормальна модель. Вибір цієї моделі пояснюється тим, що інші види аналізу не можуть приводити достатньо переконливо математико-статистичний аналіз властивостей моделі. У процесі кількісної оцінки лінійної моделі достатньо, бо

вона дає наближення до правильної залежності, адекватність якої може бути підтверджена вибором відповідних критеріїв. Важливим з точки зору програмного забезпечення також є простота здійснення розрахунків лінійної моделі з використанням пакета прикладних програм STATGRAF [5]. На думку економістів, порівняння лінійної моделі з іншими свідчить, що їх точність приблизно однакова [5]. Це дає підставу застосовувати лінійну багатфакторну модель.

Отримані результати дослідження наведені в табл. 3. У ній необхідно враховувати тільки ті фактори, які охоплюють не менше 75% дисперсії, тобто третій і четвертий фактори.

Таблиця 3

Результати факторного аналізу для підприємств машинобудування

Номер фактора	Значення фактора	Процент загальної дисперсії фактора, %	Накопичена дисперсія факторів, %
1	1,83723	32,526	32,526
2	1,44817	25,638	58,164
3	1,39118	24,629	82,793
4	0,647828	11,469	94,262

Розрахунки факторних навантажень показників, наведених у табл. 4, проведено з використанням методу Varimax Rotation.

Значення інтенсивних факторних навантажень подані в табл. 4.

Таблиця 4

Інтенсивність факторних навантажень для підприємств машинобудування

Код показника	Значення факторних навантажень			
	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 4
X1	-0,0550378	0,829614	-0,0657717	-0,0780478
X2	-0,0718454	0,801127	0,0564756	0,241021
X3	0,844663	-0,0427031	-0,00959587	0,0569293
X4	0,821766	-0,0928567	0,200777	0,22452
X5	-0,0516493	-0,157909	0,163841	-0,444967
X6	0,204718	-0,028748	0,293019	0,525062
X7	-0,0371899	0,00866908	-0,270907	0,0794896
X8	-0,0665893	0,229544	0,717739	-0,20579
X9	0,0884385	-0,123547	0,303991	0,132188
X10	0,0547981	-0,00901262	-0,00908349	0,54891
X11	0,0663419	-0,0562276	0,758716	-0,219149

За допомогою табл. 4 обираються такі показники, значення яких найбільшою мірою відображають тенденції використання економічних ресурсів інноваційного розвитку підприємства з урахуванням його можливостей. При цьому слід обирати такі показники, значення факторних навантажень яких перевищує 65%.

Як свідчать дані табл. 4, найбільшу значущість для фактора 1 мають показники: X3 – чиста рентабельність продажів; X4 – коефіцієнт оновлення основних фондів; для фактора 2 такими показниками є: X1 – коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності та X2 – коефіцієнт фінансової стійкості; для фактора 3 – це показники: X8 – питома вага довгострокових інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації та X11 – питома вага витрат на машини, устаткування, інструменти, інші основні фонди і капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації; для фактора 4 такими показниками є: X6 – питома вага показників, що виконують науково-технічну роботу, та X10 – питома вага витрат на дослідження і розробки (без амортизації) в загальному обсязі витрат на інновації.

Таким чином, зусилля аналізованих підприємств машинобудівної галузі були спрямовані на підвищення фінансових показників, показників майнового стану, використання трудових ресурсів, та показників, що характеризують їх інноваційну діяльність. Це свідчить про те, що на основі вико-

ристання результатів факторного аналізу підприємства можуть бути обґрунтовані такі показники, які більшою мірою відображають вплив економічних ресурсів на інноваційну спрямованість діяльності підприємств. Такий вплив доцільно визначати за допомогою регресійного аналізу. Як залежну змінну обрано питому вагу інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої продукції (Y1) та рентабельності сукупного капіталу (Y2). За допомогою регресійного аналізу необхідно визначити залежність, яка найбільш точно відображає вплив інноваційного розвитку підприємства на кінцеві результати його діяльності.

Дані наведених табл. 3 та 4 дозволяють обирати показники, які більшою мірою відображають вплив інноваційного розвитку підприємства на основі використання їх факторних навантажень.

У результаті проведення регресійного аналізу отримано нормалізовані моделі (1) і (2).

Відповідно до результатів регресійного аналізу для одинадцяти незалежних змінних та залежної змінної – питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої продукції (табл. 1) – регресійна модель має такий вигляд:

$$Y1 = 0,00403309 \times X1 - 0,0010844 \times X2 + 0,0479394 \times X3 - 0,00575107 \times X4 + 0,162215 \times X5 - 0,0210925 \times X6 + 0,0279404 \times X7 + 0,0118691 \times X8 - 0,00900473 \times X9 - 0,00922884 \times X10 + 0,0899384 \times X11. \quad (1)$$

Згідно з результатами регресійного аналізу для одинадцяти незалежних змінних та залежної змінної – рентабельність сукупного капіталу (табл. 1) – регресійна модель має такий вигляд:

$$Y2 = 0,0201707 \times X1 - 0,0272761 \times X2 + 0,0655363 \times X3 - 0,0611601 \times X4 + 0,567241 \times X5 + 1,84359 \times X6 + 0,250596 \times X7 + 0,256862 \times X8 + 0,264568 \times X9 + 0,67021 \times X10 + 0,158905 \times X11. \quad (2)$$

Перевірка отриманої моделі здійснена з використанням значення R^2 , яке для моделі (1) дорівнює 60,12%, а для моделі (2) – 59,91%, що свідчить про можливість використання отриманої моделі в практичній діяльності підприємства. За допомогою таких моделей кожне конкретне підприємство має змогу визначати основні напрямки забезпечення інноваційного розвитку, які позитивно впливають на залежні змінні, а саме: питому вагу інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої продукції та рентабельність сукупного капіталу. Крім того, використання таких моделей дає можливість установлювати стратегічні напрямки підвищення активності інноваційної діяльності.

Отримані регресійні моделі передбачається використовувати в подальших наукових дослідженнях з метою визначення важливості окремих характеристик інноваційного потенціалу підприємства як невід'ємної складової інноваційної діяльності.

Література: 1. Туган-Барановський М. І. Політична економія. Курс популярний. – К.: Наукова думка, 1994. – 264 с. 2. Санхо Б. Інновация как средство экономического развития: Пер. с англ. / Общ. ред. Б. В. Сазонова. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с. 3. Шумпетер Й. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры. – М.: Прогресс, 1982. – 48 с. 4. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення. – Л.: Вид. Нац. унів. "Львів. політехніка", 2002. – 316 с. 5. Дюк В. Обработка данных на ПК в примерах. – СПб.: Питер, 1997. – 240 с. 6. Иберла К. Факторный анализ. – М.: Статистика, 1980. – 398 с. 7. Пономаренко В. С. Механизм управления предприятием: стратегический аспект / В. С. Пономаренко, Е. Н. Ястремская, В. М. Луцковский. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2002. – 252 с. 8. Гриньов А. В. Организация та управління науково-дослідними і дослідно-конструкторськими розробками на підприємстві. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2004. – 188 с.

Стаття надійшла до редакції
05.05.2008 р.